

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Jane Austen. Pisarka - twórczość - epoka w kulturze współczesnej

Author: Jolanta Gwioździk

Citation style: Jolanta Gwioździk. (2017). Jane Austen. Pisarka - twórczość - epoka w kulturze współczesnej. "Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy" (2017, nr 3, s. 118-135).

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

JANE AUSTEN. PISARKA – TWÓRCZOŚĆ – EPOKA W KULTURZE WSPÓŁCZESNEJ

W 2017 r. upłynęło 200 lat od śmierci Jane Austen, a jej powieści są nadal tłumaczone, wznawiane, adaptowane i omawiane (Marshall, Southam, eds., 2007). Również historia jej życia budzi zainteresowanie: powstają biografie, filmy, seriale telewizyjne i powieści, związane z życiem pisarki bądź inspirowane jej twórczością oraz epoką regencji. Corocznie są organizowane tematyczne imprezy i festiwale, działa około 30 towarzystw jej poświęconych (z których największe, The Jane Austen Society of North America, ma ponad 70 oddziałów). Funkcjonuje ponadto ponad 7000 stron domowych i profili społecznościowych, związanych z postacią Austen. O skali zainteresowania pisarką, jej powieściami oraz ich różnymi adaptacjami świadczą określenia *Austenmania* (Todd, 2005, pp. 142–151; Sabor, 2014, s. 6–7) lub *Janeitism* (Pereira, 2014, p. 129). Od końca XX w. są one używane do opisu entuzjastycznego uznania, wręcz kultu pisarki i promowanych przez nią wartości (Lynch, 2005, pp. 113–114) oraz do traktowania jej jako „literackiej ikony” (Looser, 2017; Harman, 2011) lub „kulturowego fetyszu” („a curtural fetish: loving – or hating”) (Johnson, 2011, p. 233). W kulturze współczesnej popularność ta przybiera różne formy: od edycji książek i scenariuszy, poświęconych życiu Jane oraz wykorzystujących i adaptujących fabułę jej powieści (np. w formie fan fiction), po wątki biograficzne i powieściowe, obecne w różnych formach kultury medialnej i „turystykę literacką” (literary tourism) (zob. Dow, Hanson, 2012; Wells, 2011).

Jane Austen i jej epoka. O życiu Jane Austen najwięcej wiadomo z jej korespondencji (z ok. 3 tys. listów zachowało się ok. 160, adresowanych głównie do starszej siostry Cassandry (Sutherland, 2017; Le Faye, 1995; Amy, 2015; Amy, 2013). Równie ważnym źródłem są jej biografie, początkowo pisane przez członków rodziny (Austen-Leigh at all, 2008; Stovel, Chan, 2011, p. 248; Popławski, 1998, p. 330), a następnie przez bada-

---

¹ Uniwersytet Śląski w Katowicach, Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej

czy jej życia. Deidre Le Faye jest autorką monografii poświęconej rodzinie Austenów (Le Faye, 2003), Ellen Moody, wykładowca języka angielskiego na George Mason University, opracowała kalendarium życia i twórczości pisarki (Moody, 2012). Najważniejsze biografie wydały Claire Tomalin (Tomalin, 1999), Valeria Grosvenor Myer (Myer, 1999), Lucy Worsley (Worsley, 2017), Helen Kelly (Kelly, 2017), Janet Todd (2017) oraz Anna Przedpeńska-Trzeciakowska, tłumaczka większości wydań polskich (Przedpeńska-Trzeciakowska, 2014). Emily Wollaston z kolei przygotowała rodzaj albumu, połączonego z danymi biograficznymi i informatorem na temat twórczości Jane, a także opisem działających stowarzyszeń i dostępnych atrakcji turystycznych (Jane Austen's House Museum w Chawton, The Jane Austen Centre w Bath) (Wollaston, 2013). Również Caroline Jane Knight, ostatnia osoba z Austenów, która wychowywała się na terenie posiadłości Chawton House (gdzie Jane napisała powieści *Rozważna i romantyczna*, *Duma i uprzedzenie*, *Mansfield Park*, *Emma* i *Perswazje*), w 2017 r. opublikowała (dostępna także jako audiobook) powieść *Jane & Me: My Austen Heritage*, poświęconą odkrywaniu dziedzictwa swojej „wielkiej ciotecznej babki” (Knight, 2017). Knight opisywała także rodzinny księgozbiór Austenów (Knight, 2017a). Jest przy tym przekonana o wpływie Jane na rozwój literatury i kultury, powołała zatem „Jane Austen Literacy Foundation” (Jane Austen Literacy Foundation). Fundacja, zarządzana wyłącznie przez wolontariuszy, ma na celu promowanie umiejętności czytania i pisania oraz motywowanie dzieci na całym świecie do samodoskonalenia i podejmowania własnej twórczości. Knight uznaje współczesne biblioteki za centra rozwoju tych umiejętności, uważa, że ich znaczenie jest tak samo istotne, jak w czasach Jane, stąd jednym z zadań Fundacji jest zbieranie funduszy na organizację e-bibliotek. Ważnym celem jest ponadto wspieranie programów e-czytania, gdyż „prosta przyjemność czytania książki jest uniwersalna” (zgodnie ze słowami Jane „*I declare after all there is no enjoyment like reading*”) i wpływa na rozwój wyobraźni, kreatywności oraz empatii.

Szczególnie wiele powstało publikacji dotyczących związków biografii Jane z miejscami i kulturą jej czasów. Wydawane są nagrania muzyczne i filmowe, pochodzące ze zbiorów nut Jane Austen i jej rodziny, np. *Jane Austen Entertains: music from her own library*, *Jane Austen Piano Favorites*, *Jane Austen's Songbook*, *The Jane Austen Collection Single*, *The Songs and Music of Jane Austen* lub odnoszące się do muzyki jej czasów, np. *Jane Austen's Era: Music from the Regency Period*, *Piano Classics from the World of Jane Austen*. Opracowywane są przewodniki po świecie autorki, np. *A Visitor's Guide to Jane Austen's England* (Wilkes, 2014; Amy, 2017), a także przygotowywane są opisy prowincji angielskiej (Domarańczyk, 2013) i innych miejsc, gdzie Jane przebywała (Le Faye, 2014; Townsend, 2015; Townsend, 2015a). Zwraca się uwagę na interakcje między jej biografią a twórczością (Todd, ed., 2011; Sales, 1994), opisuje prywatną historię jej życia oraz związki ze

światem społecznym i politycznym (od Indii do Bath i od Ameryki Północnej do Chawton) (Sutherland, 2017; Byrne, 2014; Adkins, 2014). Przedstawiane są ponadto różne aspekty życia towarzyskiego i codziennego epoki regencji (Sullivan, 2007), szczególnie takie zagadnienia, jak obecność dzieci w życiu rodzinnym (Selwyn, 2010), stroje (Downing, 2010; Byrde, 1999), tańce (Fullerton, 2012), kulinaria (Olsen, 2005; Black, Le Faye, 2002; Gehrler, 2017) oraz obyczaje związane ze świętami (Grace, 2014) lub ze zwyczajem piciem herbaty (Wilson, 2011; Vogler, 2016).

Tym zagadnieniom są także poświęcone liczne wystawy i towarzyszące im wydarzenia kulturalne. W Jane Austen Centre w Bath (Jane Austen), mieszczącym się w budynku z epoki regencji, znajduje się stała ekspozycja, autorstwa Louisy Ross i Maggie Lane. Wystawa ukazuje czasy pisarki i wpływ Bath na jej książki, kreowane w nich postacie oraz życie rodziny Austenów. W ofercie dla uczestników „turystyki literackiej” jest także przebranie się w oryginalny kostium z epoki oraz obejrzenie filmu z udziałem Adriana Lukisa (aktor grał rolę Wickhama w adaptacji BBC *Dumy i uprzedzenia*). Poznaniu realiów epoki służy także herbaciarnia (Regency Tearoom), w której są serwowane herbaty liściaste, czekolada belgijska, kawa i inne napoje (np. victorian lemoniade), a także ciasta, kanapki i tosty. Przygotowano ponadto specjalne menu, np. „herbata z panem Darcy”, „lady’s afternoon tea” czy „Mr Bennet’s tasty rolls”. W związku z 200 rocznicą śmierci pisarki również Bodleian Library zorganizowała liczne wystawy pod wspólnym tytułem *Which Jane Austen?*, poświęcone różnym zagadnieniom życia codziennego epoki, takim jak rekonstrukcja strojów lub opis potraw, a zwłaszcza prezentacja kontekstu historycznego powstawania jej powieści (*War, empire and busines: exhibition on Jane Austen’s unexplored life*) lub ich recepcji (*Jane Austen in the literary marketplace*). Odbywają się także spotkania i odczyty, odnoszące się do jej epoki, m.in. taki wykład w Taylor Institute w 2017 r. wygłosił Richard Jenkys. Wystawy i prezentacje online organizują także inne biblioteki, np. Miejska Biblioteka Publiczna we Wrocławiu przygotowała informację *W świecie Jane Austen* (W świecie Jane Austen).

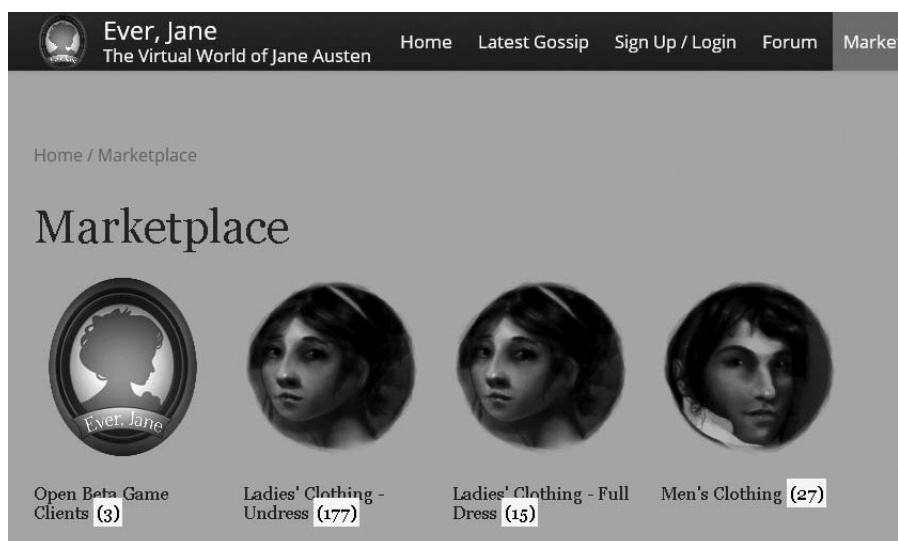
Życiu i twórczości Austen są również poświęcone artykuły na łamach specjalistycznych periodyków. Jednym z nich jest „Jane Austen Online Magazine”. W ponad 800 tekstach (dostępnych bezpłatnie, po zalogowaniu) przedstawiono biografię zarówno rodziny Jane, jak i innych sławnych postaci z jej epoki (artystów, pisarzy, wojskowych, wynalazców itp.), ukazano jej twórczość (także juvenalia i drobne utwory, np. modlitwy), omówiono powieści i poszczególne postacie kreowanych tam bohaterów. Podobny zakres ma także „Jane Austen’s Regency World Magazine”, który ukazuje się jako dwumiesięcznik; w 2017 r. wydano 90 tekstów, m.in. odnoszących się do ostatniej, niedokończonej powieści Austen, recepcji jej twórczości w Nowym Świecie lub bardziej szczegółowych zagadnień, jak np. styl pisarki. Periodyki wydają ponadto towarzystwa Austen, np. „Jane Austen Society

Newsletter”(1993–), „Jane Austen Society Report for the Period” (1949–), “Transactions of the Jane Austen Society” (1990–), “Persuasions” (1980–), szerszy zakres ma „Jane Austen’s Regency World” (2003–), publikowany przez Jane Austen Centre. Niektóre eseje z tego pisma zostały także zamieszczone w tomie *On the Sofa with Jane Austen* (Lane, 2016).

Na kanwie życia pisarki powstają powieści, np. John Mullan Cora Harrison w dwu książkach biograficznych, poświęconych losom krewnej Austenów Jane Cooper, opisała nastoletnią Jane oraz przedstawiła dzieje jej rodziny, dalszych krewnych i znajomych (Harrison, 2012; Harrison, 2012a). O historii piętnastoletniej pisarki traktuje także utwór Syrie James (James, 2014), powstały ponadto powieściowe życiorysy Austen (James, 2011; Moser, 2007). Do gatunku *historical fiction* należy cykl powieści kryminalnych Stefanie Baron *Jane Austen Mysteries*, w których Jane występuje jako detektyw (Jane Austen Mysteries), a także historia odnalezionego listu, kierującego do rękopisu nieznannej powieści pisarki, co stało się pretekstem do ukazania perypetii współczesnych bohaterów (James, 2013). W kulturze popularnej postać Austen jest także wykorzystywana w komiksach, np. autorstwa Kate Beaton (zob. il. 1), w adaptacjach filmowych, telewizyjnych i musicalowych, a także jej postać pojawia się ponadto w grach online, np. w cyklu gier akcji Saints Row studia Volition (m.in. w scenie bonusowej *Saints Row IV* z 2013 r. oraz w *How the Saints Save Christmas DLC*). Inną propozycją jest gra strategiczna łącząca elementy powieści wizualnej, należąca do uniwersum Austen: *Austen translation. A satirical strategy*. W tym przypadku gracz wciela się w rolę młodej kobiety, poszukującej męża (Austen translation). Fabuła nowej gry *Ever, Jane* (Ever) również jest osadzona w wirtualnym świecie epoki regencji i powieści Jane. Jej uczestnicy będą zamieszkiwać w wiosce Tyrehampton, wzajemnie się odwiedzają, wydawać kolacje, bale i – plotkować. A plotka bywa bronią... (zob. il. 2).

Il. 1. Strona *Hark! A Vagrant* z komiksem poświęconym Jane Austen. Źródło: Beaton, K. (2014). *Jane Austen Comics. Hark! A Vagrant*. <http://www.harkavagrant.com/index.php?id=4>

II. 2. Fragment strony domowej gry *Ever, Jane*. Źródło: Ever, Jane. The virtual World of Jane Austen. <https://everjane.com/>

Filmy biograficzne: *Zakochana Jane* (*Becoming Jane*, w reżyserii Juliana Jarrolda, z 2007 r.) i ekranizacja telewizyjna BBC *Jane Austen żałuje* (*Miss Austen Regrets*, w reżyserii Jeremiego Loveringa, z 2007 r.) opowiadają o wątkach uczuciowych w życiu pisarki. Pierwszy traktuje o jej relacji z Thomasem Lefroyem (scenariusz powstał na podstawie korespondencji autorki), w drugim Jane w swoich ostatnich latach życia pomaga siostrzenicy Fanny Knight w wyborze męża. Życie Austen stało się także kanwą musicalu *Jane*, w reżyserii Geetiki Lizardi, który w 2006 r. był wystawiany w West Midlands w Anglii.

Twórczość. W projekcie *The Austen Fiction Projekt Manuscripts* (Jane Austen Fiction Manuscripts) podjęto się stworzenia wirtualnej kolekcji rękopisów powieści Jane, które są przechowywane w wielu bibliotekach publicznych i prywatnych w Wielkiej Brytanii i USA (do rozproszenia kolekcji doszło w 1845 r., czyli po śmierci siostry Jane, Cassandry)². Dzięki temu stało się możliwe kompleksowe badanie zarówno treści utworów (z wykorzystaniem cyfrowych kopii i transkrypcji), jak i ich analiza formalna (w projekcie przewidziano opis pisma, skreśleń, tuszu, jakości papieru, znaków wodnych, materiałów pomocniczych itp). Bodleiana Library wydała ponadto faksymile rękopisu (tzw. *Volume the First*) zawierającego kompilację wczesnych dzieł Austen (*Henry and Eliza, The Adventures of Mr Harley*,

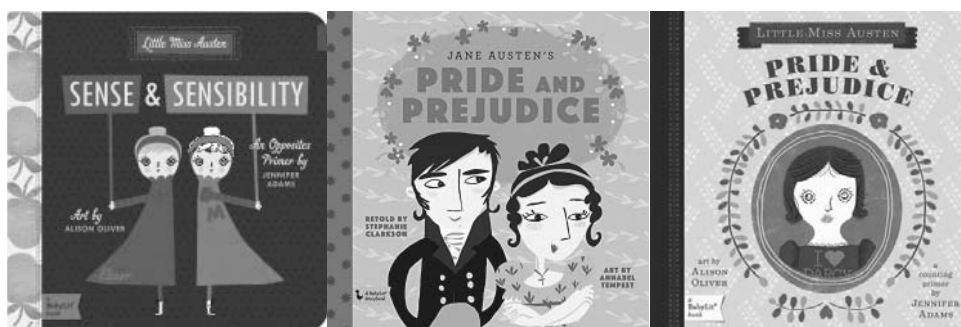
² Bodleian Library, Oxford, British Library, London, Pierpont Morgan Library, New York, depozyt w Queen Mary, University of London, King's College, Cambridge.

The Beautiful Cassandra), które pisała od 12 do 18 roku życia. W 2011 r. księżniczka zakupiła także rękopis nieskończonej powieści *Watsonowie*, która została napisana na papierze ze znakiem wodnym z 1803 r., czyli musiała powstać w tym roku lub niedługo później.

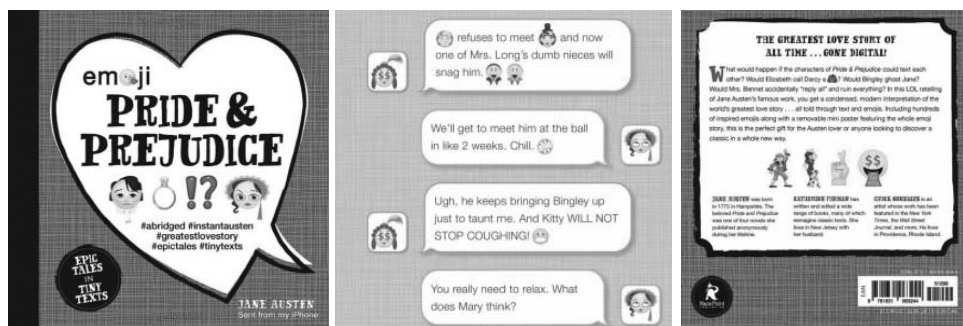
Za życia Jane Austen jako dzieło „pewnej damy” opublikowano w Anglii cztery z jej najbardziej znanych powieści (*Rozważna i romantyczna* w 1811 r., *Duma i uprzedzenie* w 1813 r., *Mansfield Park* w 1814 r. oraz *Emma* w 1815 r.), dopiero jednak w pozostałych (*Perswazje* i *Opactwo Northanger*, edycje z 1817 r.) Henry Austen zamieścił informacje o jej autorstwie. Po śmierci autorki wydano także powieść epistolarną z ok. 1795 r. *Lady Susan* oraz utwory niedokończone (*Watsonowie* i *Sanditon*). Claire Harman przedstawiła dzieje twórczości Austen aż do roku 1995, czyli daty ekranizacji BBC *Dumy i uprzedzenia*, które zapoczątkowało kolejny etap zainteresowania jej powieściami (Harman, 2011). Utwory Jane publikowano najpierw w Europie Zachodniej, np. w Szwajcarii i Francji (począwszy od lat 1813–1828, a następnie od 1830 r. do czasów współczesnych), w Skandynawii, Włoszech, Grecji, później na wschodzie Europy, np. w Polsce (1934 r.), w Chorwacji (1962 r.), Rosji (1967 r.), Słowenii (1968 r.), Serbii (1975 r.) (Mandal, Southam, 2007, pp. 7–8, 75, 103, 194, 320; Sullivan, 2014). Współcześnie na światowym rynku wydawniczym są obecne różnego rodzaju edycje powieści Austen, publikowane samodzielnie i w seriach, pojedynczo oraz jako dzieła zebrane i limitowane kolekcje. Oprócz klasycznych powieści wydawane są ich adaptacje, kontynuacje oraz książki inspirowane uniwersum Austen.

Niektóre adaptacje powieści są kierowane do dzieci, np. książeczki do kolorowania (Clark, 2017; Oakley, 2016), które zawierają cytaty z powieści Austen ([Noterie, Rundles, 2016; Parish, 2017) lub odnoszą się do konkretnej fabuły [Benjamin, 2016]. Innym przykładem jest seria „BabyLit” wydawnictwa Gibbs M Smith, Inc., która ma na celu wprowadzanie młodego czytelnika w świat literatury klasycznej. W kategorii „Story Books” ukazała się *Duma i uprzedzenie* w interpretacji Stephanie Clarkson, a w serii „Little Miss Austen” – *Emma*, *Rozważna i romantyczna* oraz *Duma i uprzedzenie* (2017 r.), zob. il. 3, w opracowaniu Jenifer Adams, autorki antologii wypowiedzi na temat Jane Austen (*Remarkably Jane: Notable Quotations on Jane Austen*, 2009 r.). Wydawnictwo proponuje ponadto karty do wykorzystania jako zestaw sceniczny (*Pride & Prejudice: A BabyLit® Counting Primer Board Book and Playset*).

Dla starszych dzieci Gill Tavner przygotowała edycję *Real Reads Jane Austen*, wydała ponadto ilustrowane adaptacje poszczególnych powieści (seria *Baker Street Readers* wydawnictwa Baker Street Press z Newbury). Natomiast Katherine Furman i ilustrator Chuck Gonzalez w 2016 r. przenieśli dialogi postaci z *Dumy i uprzedzenia* (edycja w serii *Epic Tales in Tiny Texts* wydawnictwa Race Point Publishing) do świata komunikacji cyfrowej: bohaterowie powieści porozumiewają się za pomocą smsów i emotikonów (il. 4).

II. 3. Okładki adaptacji książek Jane Austen dla dzieci serii „BabyLit”. Źródło: ze zbiorów Autorki

II. 4. Okładka i przykładowa strona z *Emoji Pride and Prejudice*. Źródło: <https://www.amazon.com/Emoji-Pride-Prejudice-Condensed-Classics/dp/1631063243>

Do kultury medialnej odnoszą się także adaptacje komiksowe powieści, np. Marvell wydał *Jane Austen's Northanger Abbey* (2012 r.) oraz *Dumę i uprzedzenie* (2009 r.) w adaptacji Nancy Butler, a wydawnictwo Kalyani Navyung Media z New Delhi w 2013 r. opublikowało *Jane Austen's Pride and Prejudice. The graphic novel* w opracowaniu Laurence'a Sacha, z ilustracjami Rajesha Nagulakondy. Twórczość Austen jest również przedmiotem zainteresowania twórców komiksu japońskiego, np. Reiko Mochizuki i Stacy King (King, 2014; Okabe, 2015), zob. il. 5. Powstają także tzw. fan art, np. Jessica Purser maluje postacie z powieści na kartach książek Austen.

Zainteresowanie twórczością Jane wpłynęło na powstawanie licznych kontynuacji jej powieści³. W Polsce do najbardziej popularnych należą

³ Portal Goodreads przygotował ranking 110 najlepszych adaptacji i kontynuacji powieści Austen, zob. https://www.goodreads.com/list/show/23952.Best_Jane_Austen_Adaptations?page=2. Lista fan fictions zaś liczy 474 książki, zob. https://www.goodreads.com/list/show/405.Best_Jane_Austen_Fan_Fiction.

książki autorstwa Julii Barrett, Joan Austen-Leigh, Emmy Tennant i Joan Aiken. Równie znane są utwory inspirowane powieściami Jane, które często powstają jako tzw. fanfiction stories, osadzone w uniwersum Austen lub jedynie wykorzystujące głównych bądź drugoplanowych bohaterów (por. *The Jane Austen Writers' Club* Rebeci Smith). Mają one formę indywidualnych opowieści lub są publikowane jako serie, mogą mieć charakter kontynuacji historii, z opisem wydarzeń ją poprzedzających (prequela) lub rozwijających wątki (sequele). Bywają luźną interpretacją fabuły (z przeniesieniem wydarzeń w czasie lub ze zmianą miejsca) lub fabuła jest opowiedziana z innej perspektywy (np. *Jane Austen Heroes Diary* autorstwa Amandy Grange to powieści pisane z punktu widzenia takich bohaterów, jak Darcy, Knightley, Wentworth, Bertram, Brandon, Tilney, a wspomnienia Benneta wydał Mark Brownlow) (Brownlow, 2017). Niekiedy są również kontynuacją losów jednego z bohaterów, który opowiada własną historię, niepowiązaną z wcześniejszą fabułą. Formę prequeli przybierają także sztuki teatralne, np. w 2014 r. w Newcastle Theatre Company wystawiono *Mr Bennet's Bride*, sztukę rozgrywającą się w Longbourn, 25 lat przed wydarzeniami z powieści *Duma i uprzedzenie*. Dla różnego rodzaju adaptacji i kontynuacji powieści Austen charakterystyczne wydają się zarówno kulturowe odniesienia, jak i odwołania, które mogą kojarzyć się z „harlequinizacją” utworów.

Do popularnych powieści, inspirowanych utworami Jane, należą różnego rodzaju poradniki, wzorowane na życiu i bohaterach Austen, *Randkowanie według Jane Austen* (Henderson, 2011), *Austenland* (Hale, 2007) i *Midnight in Austenland* (Hale, 2012). Powstają ponadto historie, których bohaterowie są fanami powieści Jane, np. Karen Joy Fowler *Klub miłośników Jane Austen* (Poznań: Rebis, 2005) czy Amy Elizabeth Smart *All Roads Lead to Austen: A Year-long Journey with Jane* (Naperville: Sourcebooks, 2012) (Deresiewicz, 2012). Cytaty z jej powieści na trwałe wpisały się w kulturę popularną, a recepcja jej utworów powiązała się z ich adaptacjami oraz przestrzenią medialną, por. *Bridget Jones Diary* Helen Fielding (Łuczyńska, 2005).

W wielu krajach Europy wzrost popularności powieści Austen, datujący się zwłaszcza od lat 80-tych XX w., wynikał z kształtującej się koncepcji *gender* oraz ze zmian ustrojowych w Europie Wschodniej, przede wszystkim jednak z sukcesu adaptacji filmowych i telewizyjnych (Rokosz-Piejko, 2010; Marshall, Southam, eds., 2007, pp. 8, 75, 103). Zaczęły one kształtować zwyczaje i modę, stały się punktem odniesienia dla licznych utworów literackich, a nawet dostarczyły narzędzi do opisu rozmaitych postaci i zjawisk ze świata kultury popularnej (Weels, 2011, pp. 91-125). Filmy odwołują się do brytyjskiej tradycji i literatury (heritage film), jednak wielokrotne adaptacje filmowe jednego pierwowzoru, zwłaszcza w USA, są w ten sposób kreowane, by odpowiedzieć na zapotrzebowanie milio-

II. 5. Adaptacje komiksowe powieści Jane Austen autorstwa Nancy Butler, Laurence'a Sacha, Stacy King i Reiko Mochizuki. Źródło: zbiory własne autorki

nów czytelników powieści Austen na całym świecie (zob. Anziger, 2003; Macdonld, 2003; Pucci, Thompson, eds., 2003; Parrill, 2002; Troost, Greenfield, 2001). Dla jednych bywa to opis życia w uporządkowanym, zhierarchizowanym społeczeństwie, dla innych epicka historia miłosna, która ma przemawiać zwłaszcza do młodych kobiet (jak np. w ekranizacji *Dumy i uprzedzenia* z 2015 r. z Keirą Knightley) (Niemczyńska, 2011). Oprócz klasycznych adaptacji telewizyjnych i filmowych, dostępne są sequele, np. dramat telewizyjny *Death Comes to Pemberley* (2013) bądź utwory stanowiące źródło rozrywki, jak ekranizacja przeróbki powieści Austen autor-

stwa Seta Grahame-Smitha (*Duma i uprzedzenie i zombi*) (Knappek, 2012). Coraz liczniejsze są adaptacje, których fabuła jest przeniesiona do czasów współczesnych, np. telewizyjna seria BBC z 2008 r. *Lost in Austen*, autorstwa Guya Andrewsa, romantyczna komedia *Clueless* z 1995 r., z akcją w Los Angeles bądź mormońska *Pride and Prejudice: a Latter-Day Comedy*, z fabułą umiejscowioną w uniwersyteckiej miejscowości w Utah (por. Głab, 2014) lub hinduska adaptacja *Dumy i uprzedzenia*, wyprodukowana w Bollywood pt. *Bride and Prejudice* (Sutherland, 2007).

Na rozwój społeczności fanów wpłynął także dostęp do filmów najpierw dzięki kasetom video, a następnie w sieci. W najnowszych produkcjach chodzi już nie tyle o tworzenie opowieści osadzonej w uniwersum Jane, lecz opowiedzenie jednej historii z wykorzystaniem różnych kanałów medialnych. „My name is Lizzie Bennet and this is my life” – tymi słowami rozpoczyna się pierwszy odcinek vloga głównej bohaterki *Lizzie Bennet Diaries*. Akcja sprawia wrażenie rozgrywania się w czasie rzeczywistym, a historia jest także połączona z innymi seriami filmów (*Lydia Bennet!*, *Collins and the Collins*, *Maria of the Lu*) oraz uzupełniona o wydanie w 2014 r. *Lizzie Bennet Diaries* (Wróblewska, 2015; Kucharska, 2015). Przyjęta forma narracji transmedialnej promuje klasykę głównie wśród młodych odbiorców, obecnych w przestrzeni sieciowej i na portalach społecznościowych, a o jej popularności świadczą kolejne adaptacje powieści Austen, np. *Emma Approved* z 2014 r., miała 3 miliony widzów na kanale Pemberley Digital YouTube, a od niedawna fani mogą sponsorować odcinki.

Aktywności widza/uczestnika wymagają także powieści wizualne (np. *The Lady's Choice*, inspirowana epoką regencji). Treść trzech powieści (*Duma i uprzedzenie*, *Rozważna i romantyczna* oraz *Perswazje*) połączonych w jedną fabułę wykorzystuje się w powieści wizualnej (visual novel) *Matches & Matrimony: A Pride and Prejudice Tale*. Gracz może wcielić się w jedną z sześciu postaci (takich jak m.in. Darcy czy Wickham), możliwe jest także aż dziewięć wersji zakończenia historii (A Visual Novel). Ciekawą propozycją są także gry online, np. *Good Society: A Jane Austen Roleplaying Game* Storybrewers Roleplaying, w której gracz „nawiguje w pułapkach romansu, reputacji, manier i małżeństwa”, osadzonych w „sercu świata Austen” (Good Society, 2017). Wykorzystywane są także quizy, należy np. odpowiedzieć, styl jakiej postaci przyjął gracz lub rozpoznać autora cytatu. Akcja może także toczyć się w świecie rzeczywistym w grach fabularnych. Opracowywane poradniki odpowiedniego zachowania, sposobu mówienia, ubierania się itp. w uniwersum Austen (Caldwell, 2013) są wykorzystywane na potrzeby cosplayów (costume playing) oraz gier fabularnych (LARP – live action role-playing), które mogą trwać nawet kilka dni (Scheinman, 2018). W 2010 r. Anne Westerling stworzyła scenariusz *Growing up* (Growing up, 2010), gry naśladowującej powieść *Rozważna i romantyczna*. Uczestnicy najpierw poznawali realia („klimat”) epoki, następnie prowadzący przydzielał

im role, opisywał sceny (ich odgrywaniu towarzyszyła muzyka), zakończenie powieści również mogło być odmienne niż w pierwowzorze. O popularności tej formy świadczy 150 uczestników *Fortune and Felicity – a Jane Austen larp* (Westerling, Hultman, 2017).

W kulturze popularnej nazwisko pisarki stało się pewnego rodzaju marką [Auerbach, 2013, p. 186⁴], z wykorzystaniem której „można wszystko sprzedać” [Ball, 2010, p. 53]. Wydawnictwo Potter Style oferuje m.in. spis cytatów z powieści i listów Austen (*What Would Jane Do? Quips and Wisdom from Jane Austen*, 2014), karty do gry z ilustracjami z najślawniejszej powieści Jane (*Jane Austen Note Cards – Pride And Prejudice*, 2010)⁵, pocztówki (*From the Desk of Jane Austen: 100 Postcards*, 2013), wizytówki (*Jane Austen Note Cards*, 2007), puzzle (*Jane Austen Puzzle: 500-piece Puzzle*, 2009), notatniki adresowe (*Jane Austen Address Book*, 2007), notesy służące do zapisu dat urodzin (*Jane Austen Birthday Book Diary*, 2011) lub zawierające cytaty z twórczości Jane, z miejscem pomiędzy liniami tekstu na własne notatki (*Jane-A-Day: 5 Year Journal 2011*, *Jane Austen Journal*, 2007), zob. il. 6.

Jane Austen Online Gift Shop z kolei oferuje gadżety, podzielone na kilka grup tematycznych, m.in. przedmioty codziennego i osobistego użytku, jak pozytywki, grzebienie, pościel, dekoracje ścienne, pop art itp., lustra, biżuteria, rękawiczki balowe, dekoracje, puzzle (także *acrostic puzzle book*), karty do gry, kubki porcelanowe z cytatami z powieści. Ciekawą propozycją jest *Personal Library Kit*, zawierający datownik i zestaw stylowych rewersów, a także zakładki do książek. Przygotowano ponadto repliki biżuterii i osobistych przedmiotów pisarki (naszyjniki, pierścionki, grzebienie, kamea, pióra), a także odzieży z epoki (np. reticule – woreczek) wachlarze, wykroje sukienek, wzory do wyszywania, a nawet sprzedaje się specjalną herbatę.

Elementy *Austenmani* są obecne w edycjach książek, programach i serialach telewizyjnych, adaptacjach teatralnych i filmowych, w grach komputerowych, turystyce literackiej, a nawet w 2017 r. Bank of England wprowadził do obiegu nowy banknot dziesięciofuntowy, z wizerunkiem Jane Austen. Postać pisarki jest także wykorzystywana do promowania bardzo różnych przedmiotów, np. gadżetów, gdyż pisarka stała się rodzajem kulturowego fetyszu. Popularność postaci i twórczości Jane Austen przybrała charakter globalny, do czego przyczyniły się różnego rodzaju media, zwłaszcza elektroniczne. Zaczęły one kształtować zwyczaje i modę, ponadto stały się punktem odniesienia dla kultury popularnej (por. Brown, 2008, s. 49).

⁴ Na okładce Newsweeka z 9 lipca 2007 r., z nagłówkiem „81 Thing you need to know now”, portret Jane Austen umieszczono obok m.in. Baracka Obamy i Beyoncé, tam także określono ją jako „markę” („Like BMW, Prada, and Martha Stewart, Austen is now a brand”), s. 71.

⁵ Podobnie włoskie wydawnictwo Lo Scarabeo wydało talię *Tarot Jane Austen*, w której symbolika i znaczenie wróżebne kart zostały przedstawione za pomocą scen z książek pisarki.

II. 5. *A Novel Journal: Pride and Prejudice*. Źródło: *A Novel Journal: Pride and Prejudice* (2015). San Diego: Thunder Bay Press. Retrieved September 18, 2017, from: <https://www.bookdepository.com/Novel-Journal-Pride-Prejudice-Jane-Austen/9781626863224>

Proces konsumpcji może przy tym przebiegać na różnych poziomach organizacji informacji, od tekstu, ilustracji, wizualizacji, po adaptacje filmowe dostępne w sieci. Rozwijająca się komunikacja medialna ukazuje trendy kulturowe, charakterystyczne dla cyberprzestrzeni, takie jak komunikaty o charakterze hipertekstowym i transmedialnym, np. w formie adaptacji filmowych i telewizyjnych, gier online, powieści wizualnych, vlogów itp. W ten sposób konkretny tekst utworu/komunikat, który może przybrać charakter syntez, krótkich komunikatów (Miś, 2002), jest wielokrotnie i na różne sposoby prezentowany w różnych kanałach rozpowszechniania kultury współczesnej.

Bibliografia

- A Visual Novel game for Jane Austen fans! Retrieved May 15, 2017 from: <https://egl.livejournal.com/17144374.html>
- Adkins, L., Adkins, R. (2014). *Eavesdropping on Jane Austen's England: How our ancestors lived two centuries ago*. London: Abacus.
- Amy, H. (2013). *Jane Austen*. Gloucestershire: Amberley Publishing.
- Amy, H. (2015). *The Jane Austen Files: A Complete Anthology of Letters & Family Recollections*. Gloucestershire: Amberley Publishing.
- Amy, H. (2017). *Jane Austen's England*. Gloucestershire: Amberley Publishing.
- Anziger, M. (2003). *Gainsborough pictures reframed or, raising Jane Austen for 1990s film. A film-historic and film-analytical study of the 1995 films Sense and Sensibility and Persuasion*. Frankfurt a.M.: Lang.
- Auerbach, E. (2013). Pride and proliferation (186-186). In: J. Todd (ed.), *The Cambridge companion to Pride and prejudice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Austen translation. A satirical strategy (2017). Retrieved August 15, 2017 from: https://store.steampowered.com/app/706880/Austen_Translation/
- Austen-Leigh, J. et al. (2008). *A Memoir of Jane Austen and Other Family Recollections*. Oxford: Oxford University Press.
- Ball, S. (2010). Not-so-Plain-Jane. *Nesweek 8 March*, 54.
- Barron, S. Jane Austen Mysteries. Retrieved July 15, 2017 from: <http://www.stephaniebarron.com/waterloo-map.php>
- Benjamin, A. (2017). *Pride and Prejudice Coloring Book: Color Your Favorite Jane Austen Scenes*. S.n.: Maestro Publishing Group.
- Black, M., Le Faye, D. (2002). *The Jane Austen Cookbook*. London: British Museum Pubns Ltd.
- Brown, S. (2008). *Magia Harry'ego Pottera. Kreowanie globalnej marki*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Brownlow, M. (2017). *Cake and Courtship (Mr Bennet's Memoirs)*. Vienna: Lost Opinions e. U.
- Byrde, P. (1999). *Jane Austen Fashion*. Ludlow: Excellent Press.
- Byrne, P. (2014). *The Real Jane Austen: A Life in Small Things*. New York: Harper Perennial.
- Caldwell, K. (2013). *How to Speak Like Jane Austen and Live Like Elizabeth Bennet: Your Guide to Livelier Language and a Lovelier Lifestyle*. Block Island: Island Bound Press.
- Clark, C. (2017). *Jane Austen Regency Fashion Adult Colouring Book: Volume 1 (Regency Fashion Colouring Books)*. S.n.: Myrddin Publishing Group.
- Deresiewicz, W. (2012). *A Jane Austen Education: How Six Novels Taught Me About Love, Friendship, and the Things That Really Matter*. New York: Penguin Group.
- Domarańczyk, D. (2013). Obraz społeczeństwa i prowincji angielskiej za panowania Jerzego III w świetle "Listów wybranych" Jane Austen. *Zeszyty Wiejskie*, 18, 303-311.

- Dow, G., Hanson, C. (eds.) (2012). *Uses of Austen. Jane's Afterlives*. Basingstoke-New York: Palgrave Macmillan.
- Downing, S.J. (2010). *Fashion in the Time of Jane Austen*. London: Shire Publications.
- Ever, Jane. The virtual World of Jane Austen. Retrieved October 15, 2017 from: <https://everjane.com/>
- Fullerton, S. (2012). *A Dance with Jane Austen: How a Novelist and her Characters Went to the Ball*. London: Frances Lincoln Ltd.
- Gehrer, J. (2017). *Dining with Jane Austen Cookbook*. Prairie Village: The Ash Grove Press, Inc.
- Głąb, A. (2014). Powieść Jane Austen "Mansfield Park" jako "paradygmat moralnej aktywności". *Studia Philosophica Wratislaviensia*, 9, 103-121.
- Good Society: A Jane Austen Roleplaying Game (2017). Retrieved July 20, 2017 from: <https://www.kickstarter.com/projects/259750074/good-society-a-jane-austen-roleplaying-game>
- Grace, M. [2014]. *A Jane Austen Christmas: Regency Christmas Traditions*. S.n.: White Soup Press.
- Growing up (2010). Retrieved December 15, 2017 from: <http://jeepen.org/games/growingup/>
- Halle, S. (2007). *Austenland*. London et al.: Bloomsbury
- Halle, S. (2012). *Midnight in Austenland*. London et al.: Bloomsbury
- Harman, C. (2011). *Jane's Fame: How Jane Austen Conquered the World*. New York: Picador.
- Harrison, C. (2012). *Byłam najlepszą przyjaciółką Jane Austen. Sekretny pamiętnik*. Warszawa: Media Plus Sp. z oo.
- Harrison, C. (2012a). *Jane Austen ukradła mi chłopaka. Sekretny pamiętnik*. Warszawa: Media Plus Sp. z oo.
- Henderson, L. (2011). *Randkowanie według Jane Austen*. Warszawa – Wrocław: Burda Publishing Polska.
- James, S. (2011). *Pamiętniki Jane Austen*. Kraków: Znak.
- James, S. (2013). *The Missing Manuscript of Jane Austen*. New York: Berkley Publishing Group.
- James, S. (2014). *Jane Austen's First Love*. New York: Berkley Books.
- Jane Austen Celebrating Bath's most famous resident. Retrieved May 15, 2017 from: <https://www.janeausten.co.uk/>
- Jane Austen Fiction Manuscripts. Retrieved August 15, 2017 from: <https://janeausten.ac.uk/about/overview.html>
- Jane Austen Literacy Foundation. Retrieved March 2, 2017 from: <https://janeaustenlf.org/>
- Johnson, C. (2011). Austen cult and cultures (pp. 232-247). In: E. Copeland, J. McMaster (eds.), *The Cambridge companion to Jane Austen*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kelly, H. (2017). *Jane Austen, the Secret Radical*. New York: Alfred A. Knopf.
- King, S. (2014). *Manga Classics: Pride & Prejudice*. Richmond Hill: An Udon Entertainment Production, Morpheus Publishing Limited.
- Knapek, R. (2012). Kultura zombie-tekstualna (o "Quirk Books" na przykładzie

- “Dumy i uprzedzenia i zombi”). *Świat i Słowo : filologia, nauki społeczne, filozofia, teologia 1*, 91-101.
- Knight, C. J. (2017). *Jane and Me – My Austen Heritage*. Montmorency: Greyfriar Group.
- Knight, C. J. (2017a). Jane Austen’s books missing from her family’s library. Retrieved May 15, 2017 from: <https://www.austenheritage.com/blog/2017/10/21/jane-austens-books-missing-from-her-familys-library>.
- Kucharska, J. (2015). Pomiędzy Longbourn a Pemberley Digital: negocjacja przestrzeni w The Lizzie Bennet Diaries; adaptacja, praktyka fanowska i narracja transmedialna. Pobrane 10 listopada 2017, z: https://www.academia.edu/31328053/Pomi%C4%99dzy_Longbourn_a_Pemberley_Digital_negocjacja_przestrzeni_w_The_Lizzie_Bennet_Diaries_adaptacja_praktyka_fanowska_i_narracja_transmedialna_pdf.
- Lane, M. (2016). *On the Sofa with Jane Austen*. London: Robert Hale Ltd.
- Le Faye, D. (1995). *Jane Austen’s Letters*. Oxford: Oxford University Press.
- Le Faye, D. (2003, 2 ed.). *Jane Austen: A Family Record*. Cambridge: University Press.
- Le Faye, D. (2014). *Jane Austen’s Country Life. Uncovering the rural backdrop to her life, her letters and her novels*. London: Frances Lincoln Ltd.
- Looser, D. (2017). *The Making of Jane Austen*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Lynch, D. (2005). Cult of Jane Austen (pp. 111-120). In: J. Todd (ed.), *Jane Austen in Context*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Łuczyńska, M. (2005). Changing times, changing views: Bridget Jones’s “Pride and Prejudice”. *Acta Philologica 31*, 117-125.
- Mandal, A., Southam, B. (eds). (2007). *The Reception Jane Austen in Europe*. London: Continuum.
- Macdonald, G., Macdonald, A. (eds.). (2003). *Jane Austen on screen*. Cambridge- New York: Cambridge University Press.
- Miś, M. (2001). Zmierzch epoki Gutenberga. *Wiedza i Życie 6*, 56–59.
- Moody, E. (2012). Jane Austen. A study of her Uses of the Almanac. Retrieved September 8, 2017 from: <http://www.jimandellen.org/austen/emcalendars.html>.
- Moser, N. (2007). *Just Jane: A Novel of Jane Austen’s Life*. Minneapolis: Bethany House.
- Mullan, J. (2013). *What Matters in Jane Austen?* London: Bloomsbury Press.
- Myer Grosvenor, V. (1999). *Niezlomne serce. Biografia Jane Austen*. Warszawa: Prószyński i Ska.
- Niemczyńska, A. (2011). *Kino kobiet? Pomiędzy romantyzmem a feminizmem – adaptacje powieści Jane Austen lat dziewięćdziesiątych*. Kraków: Wydawnictwo Avalon.
- Noterie, A., Rundles, A. (2016). *Classic Colouring: Jane Austen (Adult Colouring Book)*. New York: Abrams Noterie.
- Oakley, J. (2016). *Colour Me Jane: A Jane Austen Colouring Book*. [B.m.]: Clarkson Potter.
- Okabe, T. (2015). Jane Austen in Translation: On Sisterhood and Romance in

- Mochizuki Reiko's Sense and Sensibility. Persuasions. *The Jane Austen Journal On-Line*, 36.
- Olsen, K. (2005). *Cooking with Jane Austen*. Westport- London: Greenwood Press.
- Parish, K. (2017). *She Said It Best: Jane Austen*. S. n.: Castle Point Books.
- Parrill, S. (2002). *Jane Austen on Film and Television: A Critical Study of the Adaptations*. Jefferson, NC: McFarland.
- Pereira, M.E. (2014). Austenmania, or the Female Biopic as Literary Heritage (pp. 129-142). In: M. Minier, M. Pennacchia (eds.), *Adaptation, Intermediality and the British Celebrity Biopic*. Farnham : Ashgate Publishing Ltd.
- Poplawski, P. (1998). *A Jane Austen encyclopedia*. Westport: Greenwood Press.
- Przedpeńska-Trzeciakowska, A. (2014). *Jane Austen i jej racjonalne romanse*. Warszawa: Wydawnictwo WAB.
- Pucci, S., Thompson, J. (eds.). *Jane Austen and Co.: remaking the past in contemporary culture*. Albany: State University of New York Press.
- Rokosz-Piejko, E. (2010). Wśród panów Darcych i Thorntonów : rozważania o wartości telewizyjnych adaptacji powieści brytyjskich. *Podkarpackie Forum Filologiczne*, 203-211.
- Sabor, A. (2014) Austenomania. *Tygodnik Powszechny, dod. Magazyn Literacki*, 10, 6-7.
- Sales, R. (1994). *Jane Austen and Representations of Regency England*. London – New York: Routledge.
- Scheinman, T. (2018). *Camp Austen: My Life as an Accidental Jane Austen Superfan Paperback*. New York: Farrar, Straus and Giroux, 2018.
- Selwyn, D. (2010). *Jane Austen and Children*. London-New York: Continuum International Publishing Group.
- Stovel, B., Chan, M. (2011). Further reading (pp. 248- 266). In: E. Copeland, J. McMaster (eds.), *The Cambridge companion to Jane Austen*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sullivan, M. C. (2007). *The Jane Austen Handbook: A Sensible Yet Elegant Guide to Her World*. Philadelphia: Quirk Books.
- Sullivan, M. C. (2014). *Jane Austen Cover to Cover: 200 Years of Classic Covers*. Philadelphia: Quirk Books.
- Sutherland, K. (2007). *Jane Austen's Textual Lives: From Aeschylus to Bollywood*. Oxford: Oxford University Press.
- Sutherland, K. (2011). Jane Austen on screen (pp. 215-231). In: E. Copeland, J. McMaster (eds.), *The Cambridge companion to Jane Austen*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sutherland, K. (ed.) (2017). *Jane Austen The Chawton Letters*. Oxford: The Bodleian Library.
- Sutherland, K. (2017). *Jane Austen: Writer in the World*. Oxford: The Bodleian Library.
- Todd, J. (2015). Austenmania: Jane Austen's global life. In: *The Cambridge Introduction to Jane Austen* (Cambridge Introductions to Literature, pp. 142-151). Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9781316178591.011
- Todd, J. (2017). *The Jane Austen Treasury: Her Life, Her Times, Her Novels*. London: Andre Deutsch Ltd.

- Todd, J. (ed.). (2011). *Jane Austen in Context (Literature in Context)*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tomalin, C. (1999). *Jane Austen. A life*. New York: Penguin Random House.
- Townsend, T. (2015). *Jane Austen and Bath*. Wellington: Halsgrove.
- Townsend, T. (2015a). *Jane Austen's Kent*. Wellington: Halsgrove.
- Troost, L., Greenfield, S. (eds.). (2001). *Jane Austen in Hollywood*. Lexington: University Press of Kentucky.
- Vogler, P. (2016). *Tea with Jane Austen: Recipes inspired by her novels and letters*. New York – London: CICO Books.
- W świecie Jane Austen. Pobrane 2 marca 2018, z: <https://www.biblioteka.wroc.pl/home/warto-przeczytac/1436-w-swiecie-jane-austen>.
- Weels, J. (2011). *Everybody's Jane: Austen in the Popular Imagination*. London-New York: Continuum International Publishing Group.
- Westerling, A., Hultman, A. (2017). Fortune and Felicity – a Jane Austen larp. Retrieved December 29, 2017 from: <https://www.austenlarp.com/>
- Wilkes, S. (2014). *A Visitor's Guide to Jane Austen's England*. Barnsley: Pen and Sword Books Ltd.
- Wilson, K. (2011). *Tea with Jane Austen*. London: Frances Lincoln Ltd.
- Wollaston, E. (2013). *Jane Austen = Little book of Jane Austen*. Ożarów Mazowiecki: Wydawnictwo Olesiejuk.
- Worsley, L. (2017). *Jane Austen at Home. A biography*. London: Hodder And Stoughton.
- Wróblewska, A. (2015). Współczesne adaptacje powieści Jane Austen. Lizzie Bennet Diaries jako narracja transmedialna. *Biblioteka Postscriptum Polonistycznego* 5, 77- 91.

Jolanta Gwioździk

Jane Austen. Writer – works – era in modern culture

Abstract

The popularity of Jane Austen in modern culture takes various forms, from book editing and screenplays devoted to the writer's life and using or adapting the plot of her novels (fanfiction) to biographical inspirations and book themes present in various forms of media culture (f.ex. film and tv series adaptations, web series, visual novels, games, graphic novels, mangas, merchandise) and literary tourism. The article also mentions the Austenmania/Janeitism phenomenon and popculture elements related to it.

Key words: Jane Austen, Austenmania, Janeitism, media culture, English literature

Jolanta Gwóźdźk

Jane Austen. Pisarka - twórczość - epoka w kulturze współczesnej

Streszczenie

Popularność Jane Austen w kulturze współczesnej przybiera różne formy: od edycji książek i scenariuszy, poświęconych życiu pisarki oraz wykorzystujących i adaptujących fabułę jej powieści (fan fiction), po wątki biograficzne i powieściowe, obecne w różnych formach kultury medialnej (np. adaptacje filmowe i telewizyjne, wideoblogi, gadzety) oraz „literacką turystykę” (literary tourism). W artykule zwrócono także uwagę na zjawisko *Austenmanii* lub *Janeitismu* i związane z nim elementy kultury popularnej.

Słowa kluczowe: Jane Austen, Austenmania, Janeitism, kultura medialna, literatura angielska

